ÜNAK 2018

Yeni Nesil Kullanıcılar, Değişen Kütüphaneler

Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Kütüphane Hizmetlerine Yönelik Tutumu ve Kütüphane Kullanım Alışkanlığı Balıkesir Üniversitesi Örneği

Öğr.Gör. Okan KOÇ

Giriş

Araştırmamızda, üniversite birinci sınıf öğrencilerinin kütüphane hizmetlerine yönelik tutumu ve kütüphane kullanım alışkanlığı incelenirken, kütüphanenin hayatın her alanında olması gerektiğinden hareketle üretilen hizmetlere değinilmektedir.

Balıkesir Üniversitesi'nde okuyan 231 1. Sınıf öğrencisine "Kütüphane Hizmetleri Memnuniyeti ve Kütüphane Kullanım Alışkanlığı Anketi" uygulanmıştır.

Amaç ve Önem

Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin kütüphane hizmetlerine yönelik bakış açısını öğrenerek, kütüphane kullanım alışkanlıklarını belirlemektir. Böylelikle, var olan kütüphane hizmetleri irdelenirken, öğrencilerde okuma ve kütüphane kullanım alışkanlığını oluşturacak, var olan alışkanlığı besleyecek ve bilgiye erişim konusunda yeni yetiler kazandıracak yeni kütüphane hizmetlerinin üretilmesinin önemi vurgulanacaktır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Balıkesir Üniversitesi birinci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Buna dayanarak örneklem, 2017-2018 eğitim- öğretim yılında Balıkesir Üniversitesi Merkez Kütüphanesini kullanan 231 birinci sınıf öğrencisinden oluşmaktadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Balıkesir Üniversitesi birinci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Buna dayanarak örneklem, 2017-2018 eğitim- öğretim yılında Balıkesir Üniversitesi Merkez Kütüphanesini kullanan 231 birinci sınıf öğrencisinden oluşmaktadır.

BULGULAR

Tablo 1. Örneklemi oluşturan öğrencilerin fakülte/ yüksekokul ve meslek yüksekokullarına göre dağılımı

Fakülte/ yüksekokul/ meslek yüksekokulu	Kişi sayısı	Yüzde
Fen Edebiyat Fakültesi	41	% 18
Mühendislik/ Mimarlık Fakültesi	69	% 30
Eğitim Fakültesi	49	% 21
Turizm Fakültesi	10	% 4
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	12	% 5
Tıp Fakültesi	17	% 8
Veterinerlik Fakültesi	3	% 1
Yüksekokullar	10	% 4
Meslek Yüksekokulları	20	% 9
Toplam	**231**	**%100**

Tablo 2. Örneklemi oluşturan öğrencilerin kütüphane kullanım sıklığı

Kütüphane kullanım sıklığı	Kişi sayısı	Yüzde
Her gün	9	% 4
Haftada 1 ya da 2 kez	69	% 30
Ayda 1 ya da 2 kez	60	% 26
Nadiren	71	% 31
Kullanmıyorum	22	% 9
Toplam	**231**	**%100**

Tablo 3. Örneklemi oluşturan öğrencilerin kütüphane kullanım amacı

Kütüphane kullanım amacı	Yanıt sayısı	Yüzde
Ödev yapmak/ ders çalışmak için	109	% 32
Kitap ödünç almak için	154	% 47
Basılı süreli yayınları takip etmek için	26	% 7
Tezleri incelemek için	27	% 8
Kullanmıyorum	22	% 6
Toplam	**338**	**%100**

Tablo 4. Örneklemi oluşturan öğrencilerin hangi formattaki kütüphane kaynaklarını tercihi

Bilgi Kaynağı Formatı	**Kişi sayısı**	**Yüzde**
Basılı Kaynaklar	165	% 71
Elektronik Kaynaklar	66	% 29
Toplam	**231**	**%100**

Tablo 5. Örneklemi oluşturan öğrencilerin veritabanı kullanım sıklığı

Veritabanı kullanım sıklığı	Kişi sayısı	Yüzde
Her gün	16	% 7
Haftada 1 ya da 2 kez	32	% 14
Ayda 1 ya da 2 kez	33	% 14
Nadiren	67	% 29
Kullanmıyorum	83	% 36
Toplam	**231**	**%100**

Tablo 6. Veritabanı kullanımında yaşanan en önemli sorun

Veritabanı kullanımında karşılaşılan sorunlar	**Kişi sayısı**	**Yüzde**
Veritabanları hakkında bilgi sahibi olmamak	102	% 45
Veritanlarınına nasıl erişileceğini bilmemek	81	% 35
Abone olunan veritabanlarının yetersizliği	40	% 17
Diğer	8	% 3
Toplam	**231**	**%100**

Tablo 7. Öğrencilerin bilgi gereksinimini karşılama yolları

Bilgi Gereksinimini Karşılama Yolları	Yanıt sayısı	Yüzde
Tarama motorlarını kullanırım	210	% 33
Abone olunan veritabanlarını kullanırım	82	% 13
Kütüphanenin basılı kaynaklarından yararlanırım	109	% 17
Hocalarıma danışırım	74	% 12
Arkadaşlarıma danışırım	61	% 10
Konuyla ilgili kütüphanecilere danışırım	48	% 7
Diğer	51	% 8
Toplam	**635**	**%100**

Tablo 8. Öğrencilerin veritabanı kullanımı hakkında bilgilendirilme tercihleri

Bilgilendirilme tercihi	**Yanıt sayısı**	**Yüzde**
Bireysel uygulamalı eğitim programları	117	% 34
Grup ile uygulamalı eğitim programları	110	% 32
Online eğitimler	74	% 21
Bilgilendirilmeye ihtiyaç duymuyorum	44	% 13
Toplam	**345**	**%100**

Tablo 9. Öğrencilerin bilgiye erişim sırasında karşılaştığı zorluklar

Bilgi Gereksinimini Karşılama Yolları	Yanıt sayısı	Yüzde
Bilgi aramak ve/veya sağlamak için gerekli zaman yetersizliği	78	% 18
Aradığım kaynakların bilgi merkezlerinde olmayışı	107	% 25
Elektronik ortamdan yararlanmak için gerekli bilgi ve becerinin olmayışı	60	% 14
Bilgi merkezlerindeki personelin çalışmaları yeterince destekleyememeleri	33	% 8
Yabancı dil engeli	73	% 17
Bilgiye erişme güçlüğü duymuyorum	80	% 18
Toplam	**431**	**%100**

Tablo 10. Öğrencilerin kütüphanenin sosyal paylaşım ağlarında yer alması ile ilgili görüşleri

Kütüphane sosyal paylaşım ağında olmalıdır	**Yanıt sayısı**	**Yüzde**
Tamamen katılıyorum	92	% 40
Katılıyorum	115	% 50
Kararsızım	13	% 5
Katılmıyorum	9	% 4
Kesinlikle katılmıyorum	2	% 1
Toplam	**231**	**%100**

Tablo 11. Öğrencilerin kütüphane kaynaklarının yeterliliği üzerine görüşleri

Kütüphane kaynakları (basılı-elektronik) yeterlidir.	**Yanıt sayısı**	**Yüzde**
Tamamen katılıyorum	30	% 13
Katılıyorum	80	% 35
Kararsızım	90	% 39
Katılmıyorum	28	% 12
Kesinlikle katılmıyorum	3	% 1
Toplam	**231**	**%100**

Tablo 12. Öğrencilerin kütüphane raf düzeni üzerine görüşleri

Rafta aradığımı bulabiliyorum	**Yanıt sayısı**	**Yüzde**
Tamamen katılıyorum	76	% 33
Katılıyorum	84	% 36
Kararsızım	34	% 15
Katılmıyorum	23	% 10
Kesinlikle katılmıyorum	14	% 6
Toplam	**231**	**%100**

Tablo 13. Öğrencilerin sorunlarını çözmede kütüphane personelinin yeterliliği üzerine görüşleri

Kütüphane personeli sorunlarımı çözmede yeterli	**Yanıt sayısı**	**Yüzde**
Tamamen katılıyorum	96	% 42
Katılıyorum	77	% 33
Kararsızım	48	% 21
Katılmıyorum	6	% 2
Kesinlikle katılmıyorum	4	% 2
Toplam	**231**	**%100**

Tablo 14. Öğrencilerin kütüphane Web sayfası üzerine görüşleri

Kütüphane web sayfası	Yanıt sayısı			Yüzde		
	Evet	Hayır	Toplam	Evet	Hayır	Toplam
İçerik olarak yeterli	142	89	231	% 61	%39	%100
Görsel olarak yeterli	101	130	231	% 44	% 56	%100
İşlevsellik, güncellik açısından yeterli	160	71	231	% 69	%31	%100
Teknolojik açıdan yeterli	62	169	231	% 27	%73	%100
Geliştirilmesi gereken birçok noktası var	169	62	231	% 73	%27	%100

Tablo 15. Öğrencilerin kütüphanenin çalışmaları ve yenilikleri hakkında bilgi sahibi olma durumları

Çalışmalar ve yenilikler hakkında bilgi sahibiyim	**Yanıt sayısı**	**Yüzde**
Tamamen katılıyorum	33	% 14
Katılıyorum	60	% 26
Kararsızım	47	% 20
Katılmıyorum	48	% 21
Kesinlikle katılmıyorum	43	% 19
Toplam	**231**	**%100**

Tablo 16. Öğrencilerin kütüphanenin çalışma saatleri üzerine görüşleri

Kütüphane açık olduğu gün ve saatler yeterli	**Yanıt sayısı**	**Yüzde**
Tamamen katılıyorum	44	% 19
Katılıyorum	67	% 29
Kararsızım	38	% 16
Katılmıyorum	32	% 14
Kesinlikle katılmıyorum	50	%21
Toplam	**231**	**%100**

SONUÇ VE ÖNERİLER

- Araştırmamız göstermiştir ki üniversite öğrencilerin büyük bir çoğunluğunda kütüphane kullanım alışkanlığı edinmiştir.
- Üniversite kütüphanesini her gün kullanan, haftada bir ya da iki kez kullanan ve ayda 1 ya da 2 kez kullanan öğrencilerin toplam oranı %60 olarak tespit edilmiştir.

- Bu durum üniversite birinci sınıf öğrencilerinin kütüphane kullanım alışkanlığına sahip olduğunu gösterirken, kütüphanenin gerçekleştireceği kullanıcıyı işin içine dahil eden çalışmalarıyla daha da yukarıya çekilebilecektir.

- Bununla birlikte halkla ilişkiler açısından kütüphaneyi cazibe haline getirecek uygulamalardan, öğrencilerin yoğun bulunduğu yemekhane, kantin, fakülte girişleri gibi noktalarda kütüphane tanıtım kiokslarının bulundurulması, tanıtım broşür ve posterlerinin hazırlanması, kütüphane içerisinde yapılacak sergi, yarışma ve film gösterimi gibi etkinliklerin düzenlenmesi öğrenciyi kütüphaneye çekecek, kütüphanelerin hayatın içerisinde yer aldığı algısını vurgulayacaktır.

- Öğrencilerin kütüphane kullanım amacına bakıldığında, kitap ödünç alma alışkanlığının %47 gibi yüksek bir oranda çıktığı görülmektedir. Okuma alışkanlığı açısından bu durumun olumlu bir yanı olmakla birlikte, ilgili oranı yukarı çekebilecek kitap tanıtım panolarının hazırlanması, ayın konu başlığı, ayın yazarı gibi benzer uygulamalarla koleksiyonun kullanıcıyla paylaşılması. Web ten, sosyal paylaşım ağlarından yeni gelenler, en çok okunanlar, ayın yazarı, ayın konu başlığı gibi duyuruların ve kitap tanıtımlarının yapılması önemli olacaktır.

- Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%71, 165 kişi) kütüphanenin basılı kaynaklarını kullandığını bildirmiştir. Bu durum basılı koleksiyonu daha da geliştirmeye işaret ettiği gibi, elektronik kaynakların tanıtıma da önem verilmesi gerektiği göstermektedir.

- Öğrencilerin veritabanı kullanım oranlarının oldukça düşük olduğu (% 55, 140 kişi) tespit edilmiştir. Bu durumun birçok etkeni olduğu düşünülmekle birlikte, veritabanlarından nasıl araştırma yapılacağı, nasıl sorgu cümlesi oluşturulacağı gibi uygulama eğitimlerinin bu oranı düşüreceği düşünülmektedir. Veritabanları konusunda uygulamalı eğitimlerin gerekli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin %83'ü böyle bir eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

- Öğrencilere göre veritabanı kullanımında yaşanılan en büyük problem, veritabanları hakkında bilgi sahibi olmamak (%45, 102 kişi) ve veritabanlarına nasıl erişileceğini bilmemektir. Üniversite kütüphanelerinin bütçelerinin büyük bir çoğunluğunu oluşturan veritabanlarının öğrencilerle buluşturulması, sürekli eğitim programlarının, üniversite yönetimi ve bölümlerle paylaşılarak sürekli ders şekline dönüştürülecek bilgi okuryazarlığı eğitimlerine ihtiyaç söz konusudur.

- Öğrencilerin bilgi arama davranışlarına bakıldığında, çoğunun kütüphanenin bilgi kaynaklarını kullanmadığı (% 70), tarama motorlarından taramalar yaparak araştırmalarını gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Örnekleme katılan öğrencilerin %82'si bilgiye erişim sırasında zorluklar yaşadığını belirtmiştir.
- Fakülte ve bölümlerle koordineli gerçekleştirilecek araştırma programlarıyla öğrenciler kütüphane bilgi kaynaklarına yönlendirilerek, hemen her bölümde yer alan bilimsel araştırma teknikleri vb. derslerin çıktıların yer alacağı poster bildiri, makale yarışmaları düzenlenebilir. Böylelikle öğrenciler teori ile pratiği birlikte götürebilecek, kütüphane bilgi kaynaklarından araştırma yapmayı daha iyi kavrayacaktır.

- Günümüz bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak kütüphaneler de kendisini güncellemektedir. Bu güncellemelerden birisi de günümüz öğrenci profilinin sosyal paylaşım ağlarına yatkın olmasından kaynaklanmaktadır. Araştırmamıza göre öğrenciler kütüphaneyi ve kütüphaneyle ilgili haberleri sosyal paylaşım ağlarında görmek istemektedir (%90,). Sosyal paylaşım ağlarında kütüphanelerin de yer alması hayatın her alanında yer aldığını vurgulaması açısından önemlidir. Öğrencilerin %60 ı kütüphanenin çalışmaları ve yenilikleri hakkında bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir. Sosyal paylaşım ağlarının bu noktada etkin kullanımı bu oranı daha yukarı çekecektir.

- Öğrencilere göre kütüphanenin basılı ve elektronik kaynaklarının da yeterliliği sorgulanmalıdır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %48'i bilgi kaynaklarının yeterli olduğunu belirtmiştir. Bu durum koleksiyonun artırılması açısından fikir verici olacaktır. Koleksiyon analizleri ve kullanıcı anketleri yapılarak, yazılı bir derme geliştirme politikasına uygun olarak kütüphane dermesi genişletilmelidir.

- Kütüphane raf düzeni bilgi ile kullanıcı arasında köprü vazifesi gören kütüphanelerin temel görevleri arasında yer almaktadır. Araştırmamız göstermektedir ki, öğrencilerin %69'u raflarda aradığını bulabilmektedir. Bu durum raf düzenin işlevsel ve düzenli olmadığına yorulabileceği gibi, kullanıcıların bilgi kaynağı raf sistemini bilmemesinden de kaynaklanabilmektedir. Rutin olarak raf düzenin sağlanacağı, gerekli iş bölümün yapılacağı bir planlama ve kullanıcı eğitimi bu sorunu ortadan kaldıracaktır.

- Kütüphanenin en önemli bileşenlerinden birisi ve olmazsa olmazı da web sayfasıdır. İşlevsel, görsel açıdan yeterli, teknolojik gereksinimlere hitap eden, içerik açısından kullanıcı memnuniyetini ön plana alan ve güncel bir yapıya sahip olan web sayfası oldukça önemlidir. Bakıldığında, öğrencilerin %73ü kütüphanenin web sayfasının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu durum kütüphanenin vitrini olan web sayfasının acilen gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.

- Bir diğer konu ise kütüphanenin açık olduğu günler ve çalışma saatleridir. Öğrencilerin %48 i kütüphanenin açık olduğu günlerin ve çalışma saatlerinin yeterli olduğunu belirtmiştir. Üniversite kütüphanesinin daha uzun süreli hizmet üretmesi gerektiği, bunu yapabilmek için de personel, bütçe gibi dış etkenlerin üniversite yönetimiyle paylaşılması gerekmektedir.

ÜNAK 2018

Yeni Nesil Kullanıcılar, Değişen Kütüphaneler

Üniversite Birinci Sınıf Öğrencilerinin Kütüphane Hizmetlerine Yönelik Tutumu ve Kütüphane Kullanım Alışkanlığı Balıkesir Üniversitesi Örneği

Öğr.Gör. Okan KOÇ